

Valikaine “Inimene ja õigus” (35 tundi)

Kursuse lühikirjeldus

Kursus on üles ehitatud Eesti õigussüsteemi ja selle ajalugu arvestades. Kursus algab õiguse olemuse ja kujunemislooga, millele järgneb Eesti õigussüsteemist ja õigusharudest üldpildi saamine. Õppesisu tähelepanu on kõige olulisema teoreetilise materjalil ning selle tähenduslikuks muutmisel praktiliste näidete kaudu. Õigusloome on pidev protsess, mistõttu on taotletakse, et õpilased omandavad arusaama õiguse dünaamilisust, oskuse õiguslast infot leida ning oskuse õigusolukordades käituda.

Kursuse eesmärk on, et õpilane:

- 1) Omandab esmase õiguslaste oskuse ära tunda õiguslike probleeme elulistes olukordades;
- 2) Kujundab oma õigluse- ja õigustunnetust, väärtustab euroopaliku õigusruumi põhimõtteid ja oskab valida seaduskuuleka käitumisviisi;
- 3) Tunneb ning austab inimõigusi ja demokraatiat, omab teadmisi kodanikuõigustest ning -vastutusest, järgib üldtunnustatud käitumisreegleid, kujundab oma arvamuse ning on aktiivne ja vastutustundlik kodanik;
- 4) Tunneb õiguse olemust ning Eesti õigussüsteemi põhimõtteid;
- 5) Kasutab õiguslaste teadmisi ja oskusi igapäevaelus, tunneb elulistes situatsioonides ära õigusliku probleemi;
- 6) Kasutab eesmärgipäraselt õiguslaste teabe digitaalseid keskkondi;
- 7) Oskab iseseisvalt toimida teda käsitlevates lihtsamates õigusprobleemides, põhjendab oma käitumise valikuid õiguslike argumentidega;
- 8) On omandanud õiguskäitumise seisukohast olulisi kriitilise mõtlemise, analüüsi, suhtlemise, vaatluse ja probleemide lahendamise oskusi;
- 9) Teab õiguselutseid.

Õpitulemused ja õppesisu

Õiguse alused ja õiguse kujunemine

Õpilane:

- Mõistab õiguse tekkelugu;
- Nimetab õiguse aluspõhimõtteid;
- Nimetab Mandri-Euroopa ja Anglo-Ameerika õigussüsteemi erinevusi;

Õppesisu

Õigus ja selle teke, õiguse kodifitseerimine, tavaõigus, seadus, kohus, Rooma õigus. Mandri-Euroopa õigussüsteem, Anglo-Ameerika õigussüsteem, kohtupretsedent.

Õigussüsteemid, Eesti õigussüsteem.

Õpilane

- Mõistab nüüdisaja õiguse struktuuri;
- Kirjeldab Eesti Vabariigi õigussüsteemi ja selle kujunemist;
- Nimetab riigiõiguse põhimõtteid.

Õppesisu

Õiguse taksonoomia, õiguse jagunemine. Erinevate õigussüsteemide iseloomulikud tunnused, kohtupretsedent. Rahvaste enesemääramisõigus, selle rakendamise näiteid ajaloost, Eesti riigi teke rahvaste enesemääramisõiguse alusel, õigusliku järjepidevuse printsiip, Eesti iseseisvuse taastamine õigusliku järjepidevuse printsiibi alusel, õigusriik (Immanuel Kant). Eesti õigussüsteemi ülesehitus. Riigiõiguse põhimõtted. Eesti Vabariigi põhiseaduses.

Õigussuhe

Õpilane:

- eristab õiguslikku ja mitteõiguslikku suhet;
- määrab õiguslikes suhetes osalejaid, lahendab lihtsamaid õiguslikke vaidlusi.

Õppesisu

Õigussuhe, subjektiivne õigus, juriidiline kohustus, juriidiline fakt, tegu, sündmus, õigussuhte subjekt, õigussuhte objekt, juriidiline isik, õigusvõime, teovõime.

Inimõigused

Õpilane:

- arutleb inimõiguste olemuse ja eripärade teemal ning nimetab inimõigustealaseid dokumente;
- hindab inimõiguste järgimist Eestis ja maailmas;
- on salliv erinevate inimeste ja mõtteviiside suhtes.

Õppesisu

Inimõigused, põhiõigused ja vabadused, kodanikuõigused, inimõiguste subjekt, inimõiguste kaitse süsteem, inimõiguste kaitse ja järelevalve organisatsioonid, inimõiguste piiramine.

Perekonnaõigus

Õpilane:

- teab perekonnaõiguse eesmärgi ja vastutust perekonnasuhetes;
- mõistab oma perekonnasuhetest tulenevaid õigusi, kohustusi ning vastutusest;
- suhtub positiivselt perekonda ning laste kasvatamisse;
- selgitab pärandamise ja pärimise toiminguid asjakohaseid mõisteid kasutades.

Õppesisu

Perekond, abielu ja abiellumine, abielu lõppemine, perekonnaseisuasutus, perekonnaseisuakt, perekonnaseisutunnistus, abieluvaraleping, ühisvara, lahusvara, abikaasade varalised õigused ja kohustused, laps perekonnas, ülalpidamiskohustus, elatis, elatisraha, vanemlikud õigused, pärimine, pärandaja, pärand, pärija, pärimise käik, pärandi avanemine, testamenditäitja, inventuur, annak, pärimisleping, testament, notariaalne testament, kodune testament, seaduse järgi pärimine, pärimine pärandaja viimse tahte kohaselt, sundosa.

Asjaõigus

Õpilane:

- teab algteadmisi asjaõigusest ning oskab orienteeruda omandisuhetes;
- oskab igapäevaelu tasandil asjaõigusega kooskõlas toimida.

Õppesisu

Kinnisasi, vallasasi, valdus, omand, kaasomand, kinnistusraamat, käendus, hüpoteegid, servituudid, intellektuaalomand.

Lepingud

Õpilane:

- eristab lepingu vorminõudeid ning mõistab erinevate lepingutingimuste tähtsust;
- eristab eriliigiliste lepingute erinevaid olulisi tingimusi;
- teab, kus võib lepingute sõlmimisel tekkida probleeme, ning suhtub lepingute sõlmimisse tähelepanelikult.

Õppesisu

Leping, lepingu tingimused, suuline ja kirjalik leping, lepingute areng, riigi roll lepingute täitmisel, lepingute sõlmimine, notariaalne leping, notar, lepingu täitmine ja mittetäitmine, lepinguline ja lepinguväline kahju, mittevaraline kahju, moraalne kahju, viivis, leppetrahv, käendus.

Tööõigus

Õpilane:

- teab töölepingu olemust, tingimusi, osapooli ning oma õigusi töölepingu lõpetamisel;
- teab töölepingu ja töövõtulepingu erinevust ning oskab hankida abi tööõigusküsimustes;
- oskab sõlmida töölepingut.

Õppesisu

Tööleping, katseaeg, töövaidluskomisjon, tööleping, töövõtuleping, tööandja ja töövõtja, avalik teenistus.

Tarbijakaitse

Õpilane:

- oskab käituda probleemsetes tarbimissituatsioonides ning oma õiguste kaitsmiseks abi otsida;
- on teadlik ja säästlik tarbija.

Õppesisu

Tarbija, kaup, teenus, tarbija õigused ja kohustused, teenuse või kauba pakkuja õigused ja kohustused, reklaam, kataloogid, kvaliteet, hind, kauba ja teenuse eest tasumine, pretensioon ja selle esitamine, kompensatsioon.

Intellektuaalomand

Õpilane:

- tunneb ja järgib autoriõiguse kaitse seaduse nõudeid.

Õppesisu

Autor, õiguste valdaja, teos, kaubamärk, patent, andmebaas, isiklikud õigused, varalised õigused, kasutusõigus, litsents, autoritasu, piraatkoopia, viitamine ja tsiteerimine.

Karistusõigus

Õpilane:

- nimetab karistusõiguse eesmärgi ja olulisemaid põhimõtteid;
- selgitab, miks mõni taunitav tegu on kriminaalkorras karistatav ja teine mitte;
- mõistab süütegude eest kohaldatavaid karistusi ning teab karistamist välistavaid asjaolusid;
- nimetab kuritegevuse ennetamise viise.

Õppesisu

Süütegu, süüteo koosseis, tahtlus, kavatsetud tegu, kaudne tahtlus, ettevaatamatus, kergemeelsus, hooletus, süü, õigusvastane tegu, süüvõimelisus, karistus, karistuse eesmärgid, aegumine, süütuse presumptsioon.

Kohtumenetlus

Õpilane:

- kirjeldab Eesti kohtusüsteemi, teab kohtumenetluse põhimõtteid ning menetluses osalevate isikute õigusi ja kohustusi;
- teab erinevaid menetlusstaadiume.

Õppesisu

Eesti kohtusüsteem, kohtumenetluse olemus ja selle liigid, tsiviilasi, haldusasi, kriminaalasi, maakohus, halduskohus, ringkonnakohus, riigikohus, hagiavaldus, võistlevuse printsiip, uurimisprintsiip, süütuse presumptsioon, esindaja, kaitsja.

Rahvusvaheline õigus. Euroopa Liidu õigus.

Õpilane:

- teab rahvusvahelise õiguse kujunemislugu, eesmärgi, subjekte, printsiipe ja allikaid;
- teab Euroopa Liidu õigusaktide hierarhiat ja olulisemaid institutsioone ning olulisemaid lepinguid.

Rahvusvaheline õigus ja rahvusvaheline eraõigus. Rahvusvahelise õiguse põhiprintsiibid ja üldpõhimõtted. Humanitaarõigus. Rahvusvahelise õiguse allikad. Euroopa Liidu õiguse allikad. Lissaboni lepingu olulisus Euroopa Liidu kontekstis. Euroopa Liidu õiguse ainupädevus, jagatud pädevus ja toetav pädevus, mõisted esmane õigus ja teisene õigus, Euroopa Liidu määrus, direktiiv.

Õiguselukutsed.

Õpilane

- teab millised võimalused on tööalaseks karjääriks juristidel;
- teab millist haridustaset vajavad advokaat, prokurör, notar, kohtunik, kohtutäitur, riigiametnik ning nimetab nende kompetentse.

Õppesisu:

Advokaat, prokurör, notar, kohtunik, kohtutäitur, riigiametnik. Õigusteadus